

UNIVERSITATEA „BABEȘ-BOLYAI” CLUJ-NAPOCA
FACULTATEA DE ISTORIE ȘI FILOSOFIE
ȘCOALA DOCTORALĂ „ISTORIE. CIVILIZAȚIE. CULTURĂ”

REZUMATUL
TEZEI DE DOCTORAT

Plugarii condeieri bănățeni: gazetari și scriitori țărani
între Austro-Ungaria și România postcomunistă

Coordonator:
Prof. univ. dr. Toader NICOARĂ

Doctorand:
Vlad BARANGĂ

CLUJ-NAPOCA

2022

Cuprins

Introducere	5
I. Origini	15
<i>I.1. Pământ .....</i>	<i>16</i>
<i>I.2. Educație.....</i>	<i>19</i>
<i>I.3. Lectură .....</i>	<i>24</i>
<i>I.4. Tipografia lui Dimitrie Birăuțiu.....</i>	<i>29</i>
<i>I.5. Presa la sat .....</i>	<i>34</i>
<i>I.6. Scriitorii satelor .....</i>	<i>37</i>
<i>I.7. Debuturi dialectale.....</i>	<i>43</i>
<i>I.8. Plugarii condeieri din Banat .....</i>	<i>47</i>
<i>I.9. Sinteză .....</i>	<i>50</i>
II. Între Unire și comunism	52
<i>II.1. Un simbol al zilei de mâine .....</i>	<i>53</i>
<i>II.2. Descoperirea Banatului .....</i>	<i>58</i>
<i>II.3. Gânduri și îndemnuri de la sat .....</i>	<i>65</i>
<i>II.4. Cultură, muncă, organizare .....</i>	<i>69</i>
<i>II.5. Cuvântul Satelor.....</i>	<i>73</i>
<i>II.6. Economie și societate .....</i>	<i>82</i>
<i>II.7. Știință, cultură și pseudoștiință .....</i>	<i>89</i>
<i>II.8. Zorile Banatului .....</i>	<i>97</i>
<i>II.9. Din corespondența lui Vasile Goldiș cu un țaran bănățean.....</i>	<i>106</i>
<i>II.10. Un răsunset mai larg .....</i>	<i>113</i>
<i>II.11. Spre noi organizări.....</i>	<i>117</i>
<i>II.12. Așteptări înșelate .....</i>	<i>122</i>
<i>II.13. Dezacorduri .....</i>	<i>135</i>
<i>II.14. Redacția: unde dă Dumnezeu .....</i>	<i>146</i>
<i>II.15. Descoperirea plugarilor condeieri .....</i>	<i>150</i>
<i>II.16. Date și note fugare .....</i>	<i>158</i>
<i>II.17. Sinteză.....</i>	<i>169</i>
III. Comunism	172
<i>III.1. Lumea nouă .....</i>	<i>172</i>
<i>III.2. Crime împotriva păcii .....</i>	<i>181</i>
<i>III.3. Un alt fel de scriitură.....</i>	<i>186</i>
<i>III.4. Struggle of life .....</i>	<i>200</i>
<i>III.5. După 20 de ani .....</i>	<i>203</i>

III.6. <i>O relaxare</i>	207
III.7. <i>Un manuscris pierdut</i>	211
III.8. <i>Un viitor comunist</i>	213
III.9. <i>Poezii și partizanul</i>	216
III.10. <i>Sinteză</i>	220
IV. Libertate	222
IV.1. <i>Supraviețuitorii</i>	222
IV.2. <i>Memoria</i>	227
IV.3. <i>Recuperările</i>	240
IV.4. <i>Regionalismul bănățean</i>	247
IV.5. <i>Sinteză</i>	255
Concluzie.....	256
Anexe	261
I. <i>Fișe biografice</i>	261
II. <i>Publicații ale plugarilor condeieri</i>	272
III. <i>Imagini</i>	277
<i>PRESĂ</i>	278
<i>VOLUME</i>	284
<i>DOCUMENTE</i>	289
Bibliografie.....	293
IZVOARE	293
SINTEZE	299
BIBLIOGRAFIE GENERALĂ	301
BIBLIOGRAFIE SPECIALĂ	303
STUDII ȘI ARTICOLE	303
SURSE ONLINE	308

Cuvinte cheie: Banat, țărani, interbelic, comunism, politică, presă, regionalism

În 1926, Lucian Blaga scria: „Nici una din provinciile românești nu are o cultură etnografică, anonimă, populară, atât de diferențiată ca Banatul, dar în același timp nici una din provinciile românești n-a dat relativ așa de puține personalități creatoare ca Banatul (...) cultura Banatului reprezintă barocul etnografiei românești.¹”

Peste 15 ani, Gabriel Țepelea descoperea aici un fenomen apreciat ca fiind unic în lume: plugarii condeieri bănățeni². Țăranii din regiune erau creatori de proză, teatru, poezie, publicistică. Nu numai că își trimiteau scrierile la tipar în ziarele orășenești, ci cu mari cheltuieli și sacrificii chiar au scos pe piață gazete țărănești în mii de exemplare. În jurul acestor gazete s-a încheiat o mișcare care avea o orientare proprie, o alternativă la politicile defectuoase ale deceniilor interbelice. Printre bănățenii de rând, succesul condeierilor a fost răsunător. S-au bucurat însă de puțină atenție din partea intelectualității interbelice, în ciuda eforturilor unor personalități precum Țepelea, Vasile Goldiș și Petre Nemoianu.

Activitatea condeierilor a încetat la scurt timp după instaurarea comunismului. În prezent, paradoxul constatat de Blaga rămâne aparent valabil. Cultura și creația țărănimii bănățene istorice, bogate și inedite, sunt doar o notă de subsol în cercetarea istorică.

Lucrarea de față își propune să facă o prezentare generală a fenomenului plugarilor bănățeni. Cea mai mare gazetă țărănească a rezistat pe piață două decenii și a avut mii de abonați. I se alătură alte publicații de la sat, precum și nenumărate colaborări în presă orășenească, un număr de volume publicate și diverse inițiative culturale și politice. Încetarea acestor inițiative și căderea în anonimat a autorilor impresionează prin viteza și totalitatea lor. Întrebările fundamentale al căror răspuns este căutat în paginile următoare sunt simple: cine au fost plugarii condeieri? Ce au creat, de ce au dispărut și de ce sunt astăzi aproape uitați?

În ciuda anvergurii sale impresionante, fenomenul plugarilor condeieri este slab cercetat. În general, studiile de istorie a regiunii ajută doar la identificarea contextului general în care și-au desfășurat activitatea plugarii condeieri. Majoritatea cercetărilor care au atins și tema plugarilor condeieri sunt lingvistice și literare, ignorând sau înțelegând greșit demersurile sociale și politice din scrierile acestora.

Cel mai însemnat demers de cercetare rămâne volumul din 1943 al lui Gabriel Țepelea, *Plugarii condeieri din Banat*. Țepelea este și cel care a inventat termenul „plugar condeier”,

¹ Lucian Blaga, Barocul etnografiei românești, în „*Banatul*”, Timișoara, nr. 1, 1926, pp. 3-4

² Petru Vintilă, Țăranii condeieri din Banat, în „*Albina*”, București, nr. 37, 1978, p. 2

care îi acoperă pe toți reprezentanții fenomenului, indiferent de aria lor principală de interes: gazetărie, poezie, teatru și așa mai departe, aproape întotdeauna amestecate în proporții variabile.

În perioada comunistă, creația condeierilor nu se potrivea cu „lumea nouă” iar activitatea lor politică era trecută sub tăcere. După 1989, fenomenul a rămas într-un con de umbră. Inițiativele de cercetare moderne sunt mai degrabă legate de fenomenul literaturii dialectale bănățene, care a apărut în același timp cu cel al plugarilor condeieri și care s-a dezvoltat în paralel cu el.

Majoritatea informațiilor din lucrarea de față provin din izvoare scrise. La ora actuală mai sunt în viață puțini dintre cei care i-au cunoscut pe condeierii care au activat în perioada interbelică. Dintre aceștia și dintre cei care au cunoscut generația târzie, chiar mai puțini sunt cei care le-au înțeles pasiunea pentru scris și care le-au apreciat munca. Așadar, cercetarea calitativă a fost în mare măsură privată de metoda interviului. Vocile plugarilor condeieri și ale celor care i-au cunoscut sunt însă prezente, recuperate din corespondența și manuscrisele lor care sunt uneori surprinzător de intime și deschise în comparație cu materialele publicate.

Având în vedere natura fenomenului, o mare parte din informațiile folosite provin din presă, în special din gazetele țărănești interbelice. În perioada comunistă, un număr mic de intelectuali bănățeni au continuat să scrie despre fenomen. Încărcătura ideologică și anumite denaturări fac ca aceste surse mai recente să nu fie neapărat de încredere. După 1989, studiile și articolele despre fenomen rămân puține. Izvoare inedite moștenite de la plugarii condeieri – corespondență și manuscrise – compensează aceste lacune și scot la iveală noi detalii despre impactul cultural al tranziției spre comunism.

Lucrarea este împărțită în patru capitole, ordonate cronologic. **Capitolul I** se apleacă asupra originilor și începutului activității plugarilor condeieri. Este investigat contextul bănățean care a dus la apariția acestui fenomen. Un prim pas a fost reforma otomană din 1690 care le-a oferit pământ țăranilor. În 1716, regiunea a intrat sub stăpânire austriacă. În deceniile următoare, noua stăpânire s-a ocupat de o reorganizare administrativă și de mari lucrări de infrastructură. Populația Banatului a crescut spectaculos, prin colonizări cu populații de alte etnii și prin implementarea unor măsuri de încurajare a natalității.

Ghidată de principii iluministe, stăpânirea austriacă a încurajat educația în Banat. Au fost înființate sute de școli cu predare în limba română și a fost introdus învățământul obligatoriu. Spre sfârșitul secolului XIX au apărut tensiuni legate de obligativitatea predării

în limba maghiară, însă frecvența școlară și gradul de alfabetizare au rămas ridicate. În 1930, regiunea era primul loc din România ca procent al știutorilor de carte: peste 70%³.

Tot spre sfârșitul secolului XIX, în satele bănățene au început să fie citite ziare și reviste, în special în limba română. Redacțiile au început să publice tot mai multe materiale pe gustul acestei noi audiențe. În 1895 au fost publicate primele materiale ale unui plugar condeier: schițe umoristice semnate cu pseudonimul Florinel. Fenomenul plugarilor condeieri și literatura dialectală bănățeană s-au născut aproape simultan. După 1905, ziarele și revistele tipărite la Budapesta de Dimitrie Birăuțiu s-au bucurat de un succes uriaș în Banat. Țăranii au pus la cale un sistem de distribuție a presei și au început să publice tot mai des în foile lui Birăuțiu. O parte a țăranimii își permitea deci să investească timp, bani și efort în gazetărie și cultură. Motivați de aspecte ale luptei naționale și îmbărbătați de anumite personalități, țărani obișnuiți au început să scrie și să publice. Aceasta a fost prima generație a plugarilor condeieri. Despre mulți dintre ei astăzi nu se știe nimic – folosirea pseudonimelor îi condamnă la uitare. Despre alții putem extrage date răzlețe din ceea ce publicau sau din ce scria Birăuțiu despre colaboratorii țărani. Câteva nume grele ale fenomenului interbelic s-au format în gazetele lui Birăuțiu, unii scriind aici încă din adolescență.

Capitolul II tratează perioada dintre Unire și 23 august 1944, perioada de vârf a fenomenului. În primii ani ai perioadei interbelice, Banatul era descoperit de cărturari din alte regiuni și privit ca un țărm exotic. Camil Petrescu și Liviu Rebreanu au observat eferescența culturii populare de aici și existența plugarilor condeieri. Tot acum au apărut și primele gazete ale condeierilor: *Țăranul* în 1919 și *Poporul Românesc* în 1922, ambele influențate de munca lui Birăuțiu. În 1926 a apărut *Cuvântul Satelor*, cea mai mare gazetă a condeierilor, care a rezistat aproape 20 de ani pe piață. Aproape toți reprezentanții de seamă ai fenomenului au publicat în paginile ei.

Publicistica și literatura plugarilor condeieri scot în evidență perspective inedite, asupra cărora istoriografia românească s-a aplecat prea puțin. Ies în evidență comparațiile dintre viața în Austro-Ungaria și cea din România Mare, pe alocuri chiar șocante. Administrația română era considerată mai proastă decât cea imperială, acțiunile ei fiind percepute ca absurde. Politicienii erau aproape universal văzuți ca fiind niște demagogi rupți de realitatea poporului. Observațiile plugarilor condeieri au ajuns să se extindă și asupra politicii externe și să conțină comparații cu politica altor state. Se observă evoluția abordării:

---

³ *Enciclopedia României. Volumul II – Țara Românească*, Imprimeria Națională, București, 1938, p. 116

dacă la origine fenomenul trata problemele economice, sociale și politice din perspectiva luptei naționale, dezamăgirea trăită după Unire i-a împins pe condeieri să examineze mai amănunțit cauzele lor și să propună soluții mai complexe, mai puțin idealiste. Presa lor scria și despre problemele românilor din Banatul Iugoslav, un subiect ignorat de autorități.

Remarcabile au fost și inițiativele pe tărâm cultural și politic, cu atât mai mult cu cât au continuat în perioada crizei economice. Condeierii puneau la cale turnee de teatru, militau pentru organizarea în sindicate, iar *Cuvântul Satelor* a deschis chiar și o prăvălie în Timișoara, demonstrând că principiile despre care scria erau valabile. Succesul acestor inițiative arată că plugarii condeieri erau conectați la nevoile publicului căruia i se adresau. Erau însă priviți cu nesiguranță de intelectualii de la oraș, care aveau dificultăți în abordarea subiectului. Se remarcă anumite contacte între cele două lumi: Vasile Goldiș și Liviu Rebreanu au recunoscut eforturile lui Paul Târbățiu de a publica o revistă de cultură generală, iar în toiul războiului Gabriel Țepelea a încercat să popularizeze fenomenul plugarilor condeieri. Lucrarea de față aduce noi informații despre felul în care a fost creat volumul său din 1943.

În perioada interbelică se remarcă figuri inedite: Ioan Ciucurel, cel care a creat și condus *Cuvântul Satelor*; Paul Târbățiu, primul condeier cunoscut de Țepelea și cel mai apropiat de el; Maria Dogariu, o țărăncă feministă, fondatoare a unei reviste; Gheorghe Bălan-Șerban, țăran din Comloș pe care Perpessicius îl considera un ultraprogresist⁴.

Capitolul III acoperă perioada dintre 23 august 1944 și decembrie 1989. Fenomenul a intrat într-un declin rapid după întoarcerea armelor. Competiția cu organele de partid și anumite lipsuri și dificultăți au dus la dispariția gazetelor țărănești. Frontul Plugarilor a sufocat *Cuvântul Satelor*; cu un deceniu în urmă, gazeta contribuise la geneza organizației. În domeniul literar, scrisul plugarilor condeieri nu era pe placul noii stăpâniri – fapt evidențiat de cerințele absurde ale cenzurii și ale redacțiilor din primele decenii comuniste.

În investigarea dispariției fenomenului și a activității condeierilor din aceste decenii, corespondența lor este de maximă importanță. Din ea și din anumite manuscrise reiese felul în care indivizii, familiile și comunitățile lor au perceput, justificat și raționalizat traumele aduse de deportare, colectivizare și de impunerea noilor standarde și cutume sociale și culturale. Intelectuali apropiați de fenomen, acum considerați indezirabili, au fost persecutați și închiși. Unele legături au fost refăcute după 1965. Dezghețul cultural al deceniului următor

---

⁴ Emil Șimăndan, *Călătorie prin veac: Gabriel Țepelea în dialog cu Emil Șimăndan*, p. 29

le-a permis unor condeieri să scrie din nou și să se bucure de oarecare recunoaștere. Ultimul deceniu de comunism a adus însă noi restricții.

Capitolul IV se apleacă asupra felului în care fenomenul a fost perceput după 1989, când ultimii supraviețuitori au început să publice din nou și a început un modest demers de recuperare a fenomenului. Gabriel Țepelea a continuat să vorbească despre ei, însă fenomenul a devenit tot mai obscur. În anul 2000 mai erau în viață doar trei condeieri care publicaseră în perioada interbelică, alături de doi din aceeași generație dar care apucaseră să publice mai târziu. Ultimul a murit în 2013.

După anul 2000, Muzeul Satului Bănățean din Timișoara a inițiat o activitate de cercetare și conservare a fenomenului plugarilor condeieri. S-a reușit salvarea parțială a unor arhive; majoritatea au fost distruse sau pierdute în anii de comunism. În 2007, condeierul Iosif Cireșan Loga a donat muzeului timișorean o colecție de etnografie, documente și diverse obiecte (roci, monede etc.) cu care visa să deschidă un muzeu în Bocșa. Eforturile sale de a înființa muzeul și obstacolele de care s-a lovit după revoluția din 1989 sunt detaliate în acest capitol. În ultimii 15 ani, în satele bănățene au început din nou să fie create reviste, iar unele manuscrise sau volume interbelice ale condeierilor au fost publicate în tiraj mic.

Totuși, rămâne un mare gol tocmai când vine vorba de cercetarea fenomenului. În comunism, unii condeieri au început să scrie despre activitatea lor, însă manuscrisele sunt neterminate sau pierdute. Deceniile de comunism au reușit să altereze memoria și mentalitățile regiunii. Cercetând etapele și generațiile plugarilor condeieri, se observă evoluția mentalului colectiv bănățean. Ideile sale de bază au rămas aceleași, însă marile prefaceri impuse de regimul comunist au introdus elemente noi care sunt puternic vizibile și în prezent. Se observă continuitatea interculturalismului bănățean, însă comunismul a exacerbă probleme administrative și sociale semnalate de condeieri.

O analiză completă a creației plugarilor condeieri, chiar și numai a celei dintre 1918-1944, depășește resursele unui proiect individual. Avem speranța că povestea condeierilor, așa cum reiese din paginile acestei lucrări, va fi un punct de plecare pentru alte cercetări cât mai variate și cu rezultate care vor contribui la recuperarea unui tezaur cultural uitat. În viitoarea capitală culturală a Europei, acești „robinsoni literari”, cum îi poreclea Țepelea, sunt uitați. Prin exploatarea a ceea ce ne-au lăsat, țelul lor de a-și educa semenii poate fi împlinit pentru un nou veac și o nouă generație.

Bibliografie

IZVOARE

Izvoare inedite

- Mitropolia Banatului, Timișoara – Fondul Dr. Aurel Cosma
- Muzeul Satului Bănățean, Timișoara – Arhiva Condeierilor Plugari
- Arhiva personală Paul Târbățiu
- Paul Târbățiu, *Un fenomen cărturăresc: „Plugarii condeieri din Banat”*, f.a., manuscris
- Paul Târbățiu, *Țăranii din Banat – Date și note fugare asupra evoluției gospodăriei și altor rosturi țărănești*, 1942, manuscris

Izvoare edite

Volume publicate de plugarii condeieri

- Calendarul țăranilor pe anul 1931. Tiparul Tipografiei Felix Weiss, Oravița, 1930
- Calendarul sătenilor pe anul 1936. Tiparul Tipografiei Felix Weiss, Oravița, 1935
- CIREȘAN-LOGA, Iosif: Jurnal (Selecții) Vol. I – Activitate de cenaclu. Editura Artpress, Timișoara, 2019
- FRUMOSU, Ion: Oameni dintre apele doinelor. Editura Facla, Timișoara, 1972
- FRUMOSU, Ion: Întoarcere spre începuturi. Editura Facla, Timișoara, 1980
- OANCEA, Petru E.; Anotimpuri, Ed. a II-a. Editura David Press Print, Timișoara, 2013, p. 13.
- TÂRBĂȚIU, Paul (redactor): Calendarul Țărănimii pe anul 1941. Tipografia „Băncii Oravițana”, Oravița, 1940

Presă (articole publicate în „Cuvântul Satelor”)

- Un cuvânt către fruntașii satelor. Rostul gazetei noastre, în „*Cuvântul Satelor*”, an I, nr. 1, 1 decembrie 1926, p. 1
- Pavel Blidariu, După 8 ani de zile., în „*Cuvântul Satelor*”, an I, nr. 1, 1 decembrie 1926, p. 1
- Petru Zestreanu, Ungaria ne îmbie împrumuturi agricole, în „*Cuvântul Satelor*”, an I, nr. 5, 1927, p. 2
- Cum și cine a înființat „*Cuvântul Satelor*”, în „*Cuvântul Satelor*”, an I, nr. 16, 2 aprilie 1927, p. 1
- Pentru cei cari nu cunosc această revistă, în *Cuvântul Satelor*, an I, nr. 16, 1927, p. 1

- Cum a fost întâmpinat Cuvântul Satelor, în „*Cuvântul Satelor*”, an I, nr. 16, 2 aprilie 1927, pp. 3-4
- Ioan Ciucurel, O punere la punct, în „*Cuvântul Satelor*”, an I, nr. 18, 1927, p. 2
- „*Cuvântul Satelor*”, anul I, nr. 19, 23 aprilie 1927, pp. 1-5
- „Cuvântul Satelor” a fost sistat, în „*Cuvântul Satelor*”, an I, nr. 25, 11 iunie 1927, p. 1
- Întrunirea fondatorilor gazetei „Cuvântul Satelor”, în „*Cuvântul Satelor*”, an I, nr. 25, 11 iunie 1927, p. 2
- Pavel Blidariu, Un cuvânt către cetitori, în „*Cuvântul Satelor*”, an I, nr. 30, 27 iulie 1927, p. 2
- Ce scriu alții despre noi?, în „*Cuvântul Satelor*”, an I, nr. 36, 1927, pp. 1-2
- Ioan Ciucurel, Cum a fost întâmpinat Cuvântul Satelor, în „*Cuvântul Satelor*”, an I, nr. 42, 15 octombrie 1927, p. 1
- Încă o minune a veacului: televiziunea, în „*Cuvântul Satelor*”, anul I, nr. 42, 15 octombrie 1927, p. 2
- 1 Decembrie, în „*Cuvântul Satelor*”, an I, nr. 49, 1927, p. 2
- mare furtună peste întreaga Europă., în „*Cuvântul Satelor*”, anul II, nr. 4, 21 ianuarie 1928, p. 3
- T. A., Demascarea lui Rothermere, în „*Cuvântul Satelor*”, an II, nr. 6, 4 februarie 1928, p. 3
- Stupefiantele, în „*Cuvântul Satelor*”, an II, nr. 9, 25 februarie 1928, p. 1
- Ioan Ciucurel, Tonuri îngrijorătoare, în „*Cuvântul Satelor*”, an II, nr. 14, 31 martie 1928, p. 1
- Nicolae Humă-Bogdan, Polemică gazetărească, în „*Cuvântul Satelor*”, an II, nr. 14, 31 martie 1928, pp. 1-2
- Ioan Ciucurel, Expoziția agricolă dela Budapesta, în „*Cuvântul Satelor*”, an II, nr. 14, 31 martie 1928, p. 2
- Semiton, Cămătărie neomenoasă, în „*Cuvântul Satelor*”, an II, nr. 27, 1928, p. 1
- Apel pentru „Fondul de organizare al plugarilor”. Acum ori niciodată!, în „*Cuvântul Satelor*”, an II, nr. 35, 1 septembrie 1928, pp. 1-2
- În preajma unei mari serbări, în „*Cuvântul Satelor*”, an II, nr. 41, 1928, pp. 1-2
- Nenorocita întâmplare a fratelui Vucu Secășanu, în „*Cuvântul Satelor*”, an II, nr. 44, 4 noiembrie 1928, p. 3

- Ioan Ciucurel, Sfârșitul unui regim, în „*Cuvântul Satelor*”, an II, nr. 45, 11 noiembrie 1928, p. 1
- Aureliu Novac, Ce așteaptă țărănimea dela noul guvern. Scrisoare deschisă d-lui Prim Ministru Iuliu Maniu, în „*Cuvântul Satelor*”, an II, nr. 47, 24 noiembrie 1928, p. 1
- Ioan Ciucurel, Zece ani de la Unire, în „*Cuvântul Satelor*”, an III, nr. 48, 1928, p. 1
- Ioan Ciucurel, După prima neluare în seamă, în „*Cuvântul Satelor*”, an III, nr. 3, 12 ianuarie 1929, p. 1
- Un mic răspuns la o însinuare, în „*Cuvântul Satelor*”, an III, nr. 6, 2 februarie 1929, p. 2
- Artiști satelor, în „*Cuvântul Satelor*”, anul III, nr. 9, 23 februarie 1929, p. 1
- Cum scriu ziarele din Budapesta despre noi?, în „*Cuvântul Satelor*”, an III, nr. 9, 1929, p. 2
- Pavel Blidariu, Semne rele, în „*Cuvântul Satelor*”, an III, nr. 15, 6 aprilie 1929, p. 1
- Ioan Ciucurel, La 10 Mai, în „*Cuvântul Satelor*”, an III, nr. 20, 1929, p. 1
- Cum decurg serbările dela Alba-Iulia?, în „*Cuvântul Satelor*”, an III, nr. 21, 1929, p. 1
- „Sosirea fraților din America la serbări”, în „*Cuvântul Satelor*”, an III, nr. 21, 1929, p. 1
- „Și opoziția va lua parte la serbările dela Alba-Iulia”, în „*Cuvântul Satelor*”, an III, nr. 21, 1929, p.2
- „Serbarea de 10 Mai la București”, în „*Cuvântul Satelor*”, an III, nr. 21, 1929, p. 2
- Ioan Ciucurel, Hora de la Alba-Iulia, în „*Cuvântul Satelor*”, an III, nr. 21, 1929, p. 1
- Pavel Blidariu, „Miss”-surile la Alba-Iulia, în *Cuvântul Satelor*, an III, nr. 21, 1929, p. 3
- „Știri mărunte” în *Cuvântul Satelor*, an III, nr. 21, 1929, p. 3
- Ioan Ciucurel, Guvernul să nu uite..., în „*Cuvântul Satelor*”, an III, nr. 22, 1929, p. 1
- „Marile serbări dela Alba-Iulia.”, în *Cuvântul Satelor*, an III, nr. 22, 1929, p. 2
- „Știri mărunte” în *Cuvântul Satelor*, an III, nr. 22, 1929, p. 3
- Ce lucrează Parlamentul?, în „*Cuvântul Satelor*”, an III, nr. 23, 1 iunie 1929, p. 1
- Împrumuturi pentru plugari, în „*Cuvântul Satelor*”, an III, nr. 23, 1 iunie 1929, p. 1
- Pavel Blidariu, Impresii dela Albaba-Iulia, în „*Cuvântul Satelor*”, an III, nr. 23, 1929, p.3
- Petre Petrică, Biata opincă, în „*Cuvântul Satelor*”, an III, nr. 29, 20 iulie 1929, p. 2
- Va fi potop de ape pe întreg pământul, în „*Cuvântul Satelor*”, nr. 31, 2 august 1929, p. 3
- Unul care a încercat să puște în lună, în „*Cuvântul Satelor*”, anul III, nr. 32, 10 august 1929, p. 3
- Ioan Ciucurel, Răspuns la întâia scrisoare, în „*Cuvântul Satelor*”, an III, nr. 35, 31 august 1929, p.1

- Ioan Ciucurel, Mai mult naționalism!, în „*Cuvântul Satelor*”, an III, nr. 37, 14 septembrie 1929, pp. 1-2
- *** Încă un tovarăș de drum, în „*Cuvântul Satelor*”, an III, nr. 39, 28 09 1929, p. 4
- Ioan Ciucurel, Românii de peste hotare și minoritarii noștri, în „*Cuvântul Satelor*”, an III, nr. 40, 5 octombrie 1929, p. 1
- Ioan Ciucurel, Ne năpădesc domnii!, în „*Cuvântul Satelor*”, an III, nr. 43, 26 octombrie 1929, p. 1
- Ioan Ciucurel, În 1 decembrie – glossa Unirii –, în „*Cuvântul Satelor*”, an III, nr. 48, 1929, p. 1
- Ioan Ciucurel, Trei ani de zile, în „*Cuvântul Satelor*”, an III, nr. 48, 1929, p. 1
- Pavel Blidariu, Dezrobire economică și unire sufletească, în *Cuvântul Satelor*, an III, nr. 48, 1929, p. 1
- Partid agrarian, în „*Cuvântul Satelor*”, an III, nr. 50, 14 decembrie 1929, p. 1
- Încă o foaie jidovească despre problema agricolă, în „*Cuvântul Satelor*”, an III, nr. 50, 14 decembrie 1929, pp. 2-3
- Învățații se întrec să înpuște în lună., în „*Cuvântul Satelor*”, anul III, nr. 50, 14 decembrie 1929, p. 4
- Preoții și organizarea plugarilor, în „*Cuvântul Satelor*”, an III, nr. 51-52, 25 decembrie 1929, p. 2
- Ioan Ciucurel, Orientare, în „*Cuvântul Satelor*”, FN, 1930, p. 1
- Petru Petrică, Când se învârtește pământul!, în „*Cuvântul Satelor*”, an IV, nr. 3, 18 ianuarie 1930, p. 2
- Ioan Ciucurel, O nouă îndrumare a plugăriei, în „*Cuvântul Satelor*”, anul IV, nr. 3, 18 ianuarie 1930, pp. 2-3
- Memoriul plugarilor către Dl Ministru al agriculturii, Dl Ion Mihalache, în „*Cuvântul Satelor*”, an IV, nr. 5, 1 februarie 1930, pp. 1-3
- Ce vezi când treci în Ungaria? Din însemnările unui călător, în „*Cuvântul Satelor*”, an IV, nr. 16-17, 1930, p. 4
- Ne-o iau alții pe dinainte, în „*Cuvântul Satelor*”, an IV, nr. 22, 1930, p. 1
- Descoperirea unei noi planete din stăpânirea Soarelui: «Transneptuniana», în „*Cuvântul Satelor*”, anul IV, nr. 26, 28 iunie 1930, p. 4
- Pavel Blidariu, Banca plugarilor din Banat, în „*Cuvântul Satelor*”, an IV, nr. 31, 10 august 1930, 1929, p. 1

- Obradoviciu, Rolul educativ al gazetei Cuvântul Sat. în masele poporului bănăţan, în „*Cuvântul Satelor*”, an IV, nr. 32, 17 august 1930, p. 2
- Ioan Ciucurel, Aflarea leacului ofticei, în „*Cuvântul Satelor*”, anul IV, nr. 39, 4 octombrie 1930, p. 3
- Ioan Ciucurel, Să dăm grâu la vite!, în „*Cuvântul Satelor*”, an IV, nr. 40, 11 octombrie 1930, p. 1
- Să se scadă dările plugarilor, în „*Cuvântul Satelor*”, an IV, nr. 43, 1 noiembrie 1930, p. 1
- Reorganizarea gazetei noastre, în „*Cuvântul Satelor*”, an IV, nr. 47, 29 noiembrie 1930, p. 3
- Petre Petrică, Banatul primejduit!, în „*Cuvântul Satelor*”, an V, nr. 50, 1930, p. 2
- Paul Târbăţiu, Păcatele noastre, în „*Cuvântul Satelor*”, an XI, nr. 45, 14 noiembrie 1937, pp. 1-2
- scrisoare de clarificarea a dlui Petru Groza, în „*Cuvântul Satelor*”, an XI, nr.45, 14 noiembrie 1937, p. 4
- apreciere a plugarilor purtători de slovă grupaţi în jurul gazetei „*Cuvântul Satelor*”, în „*Cuvântul Satelor*”, an XVII, nr. 8, 21 februarie 1943, p. 3
- Conferinţa la Radio despre plugarii dela „*Cuvântul Satelor*”, în „*Cuvântul Satelor*”, an XVII, nr. 12, 21 martie 1943, p. 1
- Gheorghe Bălan-Şerban, O critică şi un răspuns, în „*Cuvântul Satelor*”, an XVIII, nr. 7, 13 februarie 1944, p. 2
- Paul Târbăţiu, Un Christos al ţărănimii!, în „*Cuvântul Satelor*”, an XIX, nr.29, 7 octombrie 1945,p.3
- Cuvântul Frontului Plugarilor, în „*Cuvântul Satelor*”, an XIX, nr. 30, 14 octombrie 1945, p. 3
- Pavel Blidariu, Un memoriu alarmant către d. primministru Dr. Petru Groza, în chestia desfiinţării cazanelor ţărăneşti, în „*Cuvântul Satelor*”, an XX, nr. 12, 21 martie 1946, p.3
- Ioan Ciucurel, Prea mulţi plugari!, în „*Cuvântul Satelor*”, an XX, nr. 3 (49), 28 martie 1946, p. 1
- Cum ştie să se poarte Ing. Găvănescu, în „*Cuvântul Satelor*”, an XX, nr. 20 (56), 23 mai 1946, p. 4
- „Frontul Plugarilor” nu are nimic de spus?, în „*Cuvântul Satelor*”, an XX, nr.22(58), 6 iunie 1946 ,p. 3

- Pavel Blidariu, Politica prețurilor, în „Cuvântul Satelor”, an XX, nr. 29, 25 iulie 1946, p.1

Presă (articole diverse)

- Ilie Crăciunel, Să brăzdăm viitorul dorit, în „Țăranul”, 6/19 octombrie 1919, p. 1
- Petru Bohariu, Ioan Ciucurel, După un an de muncă, în „Poporul Românesc”, nr. 48, 22 decembrie 1923, p. 1
- Paul Târbățiu, Urare „Poporului Românesc”, în „Poporul Românesc”, nr.48, 22 decembrie 1923, p.3
- Paul Târbățiu, Ne descrește populația., în „Gura Lumii”, an I, nr. 16, 20 octombrie 1927
- Câteva cuvinte pentru cărturarii dela sate, în „Zorile Banatului”, anul I, nr. 1, 1928, pp. 2-3
- Nicolae Humă-Bogdan, Chemare la Cooperație!, în „Zorile Banatului”, anul I, nr. 1, 1928, p. 11
- „Zorile Banatului”, an II, nr. 1, ianuarie 1929, p. 12
- „Zorile Banatului”, an II, nr 5-6, mai-iunie 1929, p. 2
- Tata Oancea, Din războiul mondial., în „Vasiova”, anul VI, nr. 1, 1 ianuarie 1934, p. 3
- „Suflet Nou”, an I, nr. 1, 15 august 1934, p. 1
- Tata Oancea, Din războiul mondial., în „Vasiova”, anul VI, nr. 15-17, 15 august – 15 septembrie 1934, p. 7
- Maria Dogaru, în „Suflet Nou”, 15 august 1935, apud: Înaintașii noștri: Maria Dogaru, în Vatra Cărașului, anul VI, nr. 12 (2), decembrie 2008, p. 4
- Petre Petrică, Dumitru Brânzei, în „Suflet Nou”, nr. 6-7, 1937, p. 3
- Gheorghe Bălan-Șerban, Însemnări dintr’o excursie agricolă, în „Suflet Nou”, an IV, nr 4, aprilie 1937, pp. 2-3
- Cuvânt lămuritor, în „Zorile Banatului”, nr. 1, 1938, p. 1
- 1 Decembrie, în „Zorile Banatului”, nr. 5, 1938, p. 1
- profeție a Craiului Munților. 1 Decembrie, în „Zorile Banatului”, nr. 5, 1938, p. 1
- EROISMUL Dinastiei Române, în „Zorile Banatului”, nr. 5, 1938, pp. 1-2
- Două decenii dela marea unire, în „Zorile Banatului”, nr. 5, 1938, p. 2
- Din epoca de întregire, în „Zorile Banatului”, nr. 5, 1938, p. 2
- Străinătatea și Economia Românească, în „Zorile Banatului”, nr. 5, 1938, p. 2
- Foileton. Revoluția anului 1918, în „Zorile Banatului”, nr. 5, 1938, p. 2

- Paul Târbățiu, 1 Decembrie – După 20 de ani – , în „Zorile Banatului”, nr. 5, 1938, p. 3
- Gogu Popescu, 1 Decembrie 1918 – 1 Decembrie 1939, în „Zorile Banatului”, nr. 33, 1939, p. 1
- G. A. P., Marele Voevod Mihai – Speranța de Măine, în „Zorile Banatului”, nr. 33, 1939, p. 1
- Petre Petrică, La douăzeci de ani..., în „Suflet Nou”, nr. 12, 1939, p. 8
- Gheorghe Ciurcea, Primul pas, în „Voința Banatului”, anul XXIII, nr. 27, 4 iulie 1943, p. 1
- Ion Frumosu, Li-e milă, în „Scrisul Bănățean”, nr. 2, 1953, pp. 77-78
- Ion Frumosu, Trei lanțe de pământ, în „Scrisul Bănățean”, anul VII, nr. 8, August 1956, pp. 38-49
- Paul Târbățiu, Gheorghe Cătană, în câteva aduceri aminte, în „Drapelul Roșu”, Timișoara, 1957, nr. 3745, p. 3
- Paul Târbățiu, Poveste, în „Drapelul Roșu”, anul XIV, nr. 4037, 15 decembrie 1957, p. 4

SINTEZE

- BENEĂ, Doina (redactor responsabil): Studii de istorie a Banatului XVII-XVIII (1993-1994). Tipografia Universității de Vest din Timișoara, Timișoara, 1996
- BITTE, V.I., T. Chis, N. Sârbu, Dicționarul scriitorilor din Caraș. Editura Timpul, Reșița, 1998
- CIUREA, Petru P., Constantin C. Falcă: Cărășeni de neuitat Partea I. Editura Eurostampa, Timișoara, 2009
- CIUREA, Petru P., Constantin C. Falcă: Cărășeni de neuitat Partea a II-a. Editura Eurostampa, Timișoara, 2009
- CIUREA, Petru P., Constantin C. Falcă: Cărășeni de neuitat Partea a VIII-a. Editura Eurostampa, Timișoara, 2010
- CIUREA, Petru P., Constantin C. Falcă: Cărășeni de neuitat Partea a XI-a. Editura Eurostampa, Timișoara, 2011
- FALCĂ, Constantin C.: Cărășeni de neuitat Partea a XXIV-a. Editura Eurostampa, Timișoara, 2014
- GAVRELIUC, Alin: Mentalitate și societate Cartografii ale imaginarului identitar din Banatul contemporan. Editura Universității de Vest, Timișoara, 2003

- HAȚEGAN, Ioan: Habitat și populație în Banat (secolele XI-XX). Editura Mirton, Timișoara, 2003
- IORGA, Nicolae: Istoria Presei Românești dela primele începuturi până la 1916. Editura Atelierele Societății Anonime „Adeverul”, București, 1922
- JURMA, Gheorghe: Presa și viața literară din Caraș-Severin, Reșița, 1978
- LĂCĂTUȘ, Daniel: Fețele durerii. Apel la memorie vol. I: Personalități decedate în închisorile comuniste. Editura StudIS, Iași, 2018
- LUPAȘ, Ioan: Contribuțiuni la istoria ziaristiceii românești ardelene. Editura Asociațiunii Astra, Sibiu, 1926
- MÂNDROANE, Maria: Tipologia așezărilor rurale din Valea Carașului, județul Caraș-Severin, vol. I. Editura Brumar, Timișoara, 2011
- MUNTEAN, Vasile V.: Contribuții la istoria Banatului. Editura Mitropoliei Banatului, Timișoara, 1990
- MUNTEANU, Ioan (coord.): Banatul și Marea Unire 1918. Editura Mitropoliei Banatului, Timișoara, 1992
- MUNTEANU, Ioan: Banatul istoric (1867-1918). Vol. I. Așezările. Populația. Editura Excelsior Art, Timișoara, 2006
- MUNTEANU, Ioan: Banatul istoric (1867-1918) Vol. III. Școala. Educația. Editura Excelsior Art, Timișoara, 2008
- MUREȘANU, Ioan: Istoriografia românească din Banat și realizarea unității politico-statale. Editura Excelsior Art, Timișoara, 2007
- PETCU, Marian (coord.): Istoria jurnalismului din România în date. Editura Polirom, Iași, 2012
- RADU, P., D. Onciulescu: Contribuții la istoria învățământului din Banat pînă la 1800. Editura Litera, București, 1977
- ȚÎRCOVNICU, Victor: Contribuții la istoria învățământului românesc din Banat (1780-1918). Editura Didactică Pedagogică, București, 1970
- UNGUREANU, Cornel: Literatura Banatului. Istorie, personalități, contexte. Brumar, Timișoara, 2015

BIBLIOGRAFIE GENERALĂ

- Călimdarul „Poporului Român” pe anul comun 1905. Tipariul Tipografiei „Poporul Român”, Budapesta, 1904
- Calendarul Poporului Român, an XI. Budapesta, 1913, p. 92
- Publicațiunile periodice românești (ziare, gazete, reviste). Institutul de arte grafice Carol Göbl, București, 1913
- Almanahul Banatului 1929. Editura „Almanahul Banatului”, 1928
- AGACHE, Catinca: Fenomenul literar românesc din Banatul sârbesc-Voivodina. Editura Feed Back, Iași, 2008
- BABEȚI, Adriana (coord.), Cornel Ungureanu (coord.): Europa Centrală Nevroze, dileme, utopii. Editura Polirom, Iași, 1997
- BABEȚI, Adriana (coord.), Cornel Ungureanu (coord.): Europa Centrală Memorie, paradis, apocalipsă. Editura Polirom, București, 1998
- BRANC, Simona: Generații în schimbare Modele de educație familială în Banatul secolului XX. Editura Lumen, Iași, 2008
- BUGARIU, Valentin: Pictorul Filip Matei. Întregiri biografice și artistice. Editura Tiparnița, Arad, 2017, p. 14
- BUZĂRNESCU, Ștefan: Un model de interculturalitate activă Banatul românesc. Editura de Vest, Timișoara, 2004
- CĂTANĂ, George: Antologie. Editura Întreprinderea Poligrafică Banatul, Timișoara, 1969
- CĂTANĂ, George: Basme, povești și balade. Editura Facla, Timișoara, 1984
- CENDA, Ioan-Nicolae: Romulus Fabian. Editura Eurostampa, Oravița, 2002
- CONSTANTIN, Traian: Sârbii în Lescovița. Editura Tiparul Tipografiei Diecezane, Caransebeș, 1937
- COSMA, Aurel: Prin Timișoara de altădată. Editura Facla, Timișoara, 1977
- CRIȘCIU, Titus: Nașterea zilei de azi. Editura Facla, Timișoara, 1983
- DAVID, Ioan: Presa și cultura. Editura Artpress / Augusta, Timișoara, 2006, pp. 27-30
- DĂIANU, Ilie: Scrieri. Ediție îngrijită, prefață, note și bibliografie de Ilie Moise, Editura Reîntregirea, Alba-Iulia, 2010
- DELAMARINA, Victor Vlad: Ăl mai tare om din lume. Editura Facla, Timișoara, 1972
- DUDAȘ, Vasile: Pavel Rotariu. Editura Excelsior Art, Timișoara, 2002, p. 27

- IORGA, Nicolae: Pagini alese din însemnările de călătorie prin Ardeal și Banat, vol. I. Editura Minerva, 1977
- IRINEU, Cora: Scrisori Bănățene. Editura Facla, Timișoara, 1975
- IZVERNICEANU, Damian: În codrul Boșneagului – povestiri. Editura Facla, Timișoara, 1986
- JURJICĂ, Timotei (coord.): Județele patriei Caraș-Severin. Editura Sport-Turism, București, 1981
- JURMA, Gheorghe: Descoperirea Banatului. Editura Timpul, Reșița, 1994
- MARINEASA, Viorel: Litera albă. Editura Facla, Timișoara, 1988
- MEIȚOIU, Ioan (coord.): Stare de dor – poeți și pictori țărani. Editura Sport-Turism, București, 1983
- NEMOIANU, Petre: Amintiri. Editura Artpress, Timișoara, 2012
- NOVACOVICI, Emilian: Monografia comunei Răcășdia jud. Caraș-Severin dela anul 1777-1922. Tipografia Felix Weiss, Oravița, 1923
- NOVACOVICI, Emilian: Folclor Pornografic Bănățan (Partea hazlie), Oravița, 1930
- OALLDE, Petru: Lupta pentru limbă românească în Banat. Editura Facla, Timișoara, 1983
- PĂIUȘAN, Radu: Mișcarea națională din Banat și Marea Unire. Editura de Vest, Timișoara, 1993
- PECICAN, Ovidiu: Regionalism românesc. Editura Curtea Veche, București, 2009
- SIMUȚ, Ion: Literaturile române postbelice. Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2017
- STĂNILĂ, Iosif: Cultură și oameni de cultură din Caraș. Comitetul de Cultură și Educație Socialistă al Județului Caraș-Severin, Reșița, 1989
- STOIA-UDREA, Ion: Răscoala Țărănească din Banat dela 1738-39. Editura Uniunii Patrioților, Timișoara, 1945
- ȘIMĂNDAN, Emil: Călătorie prin veac: Gabriel Țepelea în dialog cu Emil Șimăndan, ediția a II-a. Editura Fundației „Ioan Slavici”, Arad, 2000
- TOMOLE, Ioan: Românii din Banat în luptele national-electorale de la începutul secolului al XX-lea. Editura GUTINUL S.R.L, Baia Mare, 2000
- TRAI, Ioan: Asociația Publiciștilor Presei Rurale din Banat. Editura Eurostampa, Timișoara, 2018

- TURCUȘ, Aurel: Poezie în grai bănățean, volumul I. Editura Orizonturi Universitare, Timișoara, 2009
- ȚEPELEA, Gabriel (coord.): Ano, Ano, Logojano. Editura Facla, Timișoara, 1974
- ȚEPELEA, Gabriel: Opțiuni și retrospective. Editura Eminescu, București, 1989
- ȚEPELEA, Gabriel: Călătorie prin veac. Editura Fundației Ioan Slavici, Arad, 2000
- ȚIRIOI, Nicolae: Premise literare. Editura Facla, Timișoara, 1976
- VĂRĂDEAN, Vasile: Monumente bisericesti și culturale din zona Oraviței. Editura Mitropoliei Banatului, Timișoara, 1981
- ȚEPELEA, Gabriel: Însemnări de taină. Editura Fundației Culturale Române, București, 1997

BIBLIOGRAFIE SPECIALĂ

- RĂMNEANȚU, Vasile, Lucian Ciucurel: Istoricul gazetei "Cuvântul Satelor" (scris de Ion Ciucurel). Editura Mirton, Timișoara, 2005
- STĂNILĂ, Iosif: Un fenomen bănățean: țărani scriitori, țărani gazetari, țărani compozitori. Editura Timpul, Reșița, 1994
- ȚEPELEA, Gabriel: Plugarii condeieri din Banat. Editura „Cercului Bănățenilor”, București, 1943
- ȚEPELEA, Gabriel: Plugarii condeieri din Banat. Literatura în grai bănățean. Editura Marineasa, Timișoara, 2005

STUDII ȘI ARTICOLE

- Octavian Codru Tăslăuanu, Victor Vlad Delamarina, în „*Luceafărul*”, Anul VII, Nr. 11-12, 1908, pp. 271-276
- Camil Petrescu, *Brătianu – Imbroane – Crăciunel*, în *Țara*, I, nr 8 (10 iunie), 1920, p. 1
- Camil Petrescu, Țărănism cultural – probleme de prevedere politică, în „*Țara*”, II, nr. 62, 30 martie 1921, p. 1
- Ioachim Dabici, Aduș la colonizarea Șvabilor din Cudriți, în „*Progresul*”, 3 noiembrie 1923, pp.1-2
- *** Sfârșitul unei cariere politice, în „*Țara Noastră*”, Anul V, Nr. 42, 19 octombrie 1924, pp. 1353-1354
- Lucian Blaga, Barocul etnografiei românești, în „*Banatul*”, Anul I, No. 1, Ianuarie 1926, pp. 3-4
- Lucian Blaga, Aurel C. Popovici, în „*Banatul*”, Anul I, No. 2, Februarie 1926, pp. 5-6

- Nicolai Roman, Cântarea lor tristă..., în „*Almanahul Banatului 1929*”, Editura „Almanahul Banatului”, 1928, p. 47
- Noutăți bibliografice, în „*Banatul Literar*”, FN, 1928, p. 3
- Un țăran-poet, în „*Drum nou*”, an VI, nr. 8, 19 februarie 1928
- „*Nădejdea*”, an II, nr. 9, 26 februarie 1928, p. 3
- În loc de „POȘTA REDACȚIEI”, în „*Falanga literară și artistică*”, an III, seria II, nr. 45, 15 decembrie 1928, p4
- „*Opaițul Satelor*”, an III, nr. 3, 1 octombrie 1929, p. 7
- Ion Dejica, Zorile Banatului, în „*Societatea de mâine*”, Cluj, an VII, nr. 6, 15 martie 1930, p. 15
- Dorian Grozdan, Emilian Novacovici. Realizările unui dascăl, în „*Luceafărul*”, an II, nr. 2, februarie 1936, p. 88
- Gheorghe Lică-Olt, Cronica, în „*Banatul Literar*”, Anul II, no. 6-7-8, Craiova, Martie-Aprilie-Mai 1936, p. 25-26
- Nicolae Tomiciu, Banatul sub Turci, în „*Brazde Bănățene*”, anul II, nr. 3-4, Timișoara, martie-aprilie 1939
- Activitatea despărțămintelor, în „*Transilvania*”, anul 70, nr. 4, iulie-august 1939, pp. 223-260
- Gheorghe Subu, Gazete populare scrise pe domnește, în „*Foaia noastră*”, an XV, nr 734, 26 mai 1940, p. 5
- Gabriel Țepelea, Plugarii condeieri și problema literaturii populare, în „*România Nouă*”, anul VIII, nr. 33, 29 martie 1941, p. 10
- Petre Nemoianu, Metode pentru îmbunătățirea agriculturii, în „*Curentul*”, an XV, nr. 5040, 26 februarie 1942, p. 1
- Două propuneri practice, în „*Vremea*”, an XIV, nr. 639, 1 martie 1942, p. 14
- Note și comentarii, „*Ardealul*”, an II, nr 29, 26 septembrie 1942, p. 2
- Zeno Vancea, Muzica bănățeană în cadrul „Săptămânei Bănățene”, în „*Revista Banatului*”, an IX, nr 4-6, 1943, pp. 39-42
- Aurel Bugariu, Bibliografia Banatului 1918-1943, în „*Revista Institutului Social Banat-Crișana*”, an XI, ianuarie-aprilie 1943, p. 66
- Daniel Mladin, 11 poeți bănățeni, în „*Dacia*”, FN, 25 ianuarie 1943, p. 2
- Gabriel Țepelea, Plugarii condeieri – Poetul-plugar din Comorâștea Banatului, în „*Universul Literar*”, anul LII, nr. 3, 30 ianuarie 1943, p. 4

- Ștefan Cumpănaș, La parastasul Mariei Dogaru, în „*Poporul Român*”, nr. 5, 31 ianuarie 1943, p. 4
- N. Ivan, Plugarii condeieri din Banat prezentați de Gabriel Țepelea, în „*Dacia*”, an V, nr 136, 22 iunie 1943, p. 2
- Alexandru Jebeleanu, Popa Brenca, în „*Vreerea*”, nr. 3-4, 1-15 februarie 1945, p. 2
- Secretariatul General, Plugari invitați să urmeze cursuri pentru a deveni corespondenți la ziarul „Frontul Plugarilor”, în „*Frontul Plugarilor*”, 26 ianuarie 1946, p. 3
- Sandu Mădincea, Intelectualii și plugarii, în „*Lumea Nouă*”, 13 octombrie 1946, p. 2
- Atitudinea provocatoare a unui inginer dela UDR., în „*Lumea Nouă*”, 13 octombrie 1946, p. 5
- Liviu Țimna, Despre evoluția unui poet, în „*Scrisul Bănățean*”, nr. 3, 1954, pp. 217-218
- Candidații Frontului Democrației Populare, candidați ai întregului popor muncitor, în „*Drapelul Roșu*”, anul XIII, nr 3738, 28 decembrie 1956, p. 1
- Aurel Cosma Jr., Activitatea ziaristică a lui Camil Petrescu la Timișoara, în „*Orizont*”, Anul XX, nr. 5 (181), Timișoara, mai 1969, pp. 9-12
- Ion Stoia-Udrea, Ultimul căpitan de steag, în „*Orizont*”, nr. 30, 1972, p. 6
- Aurel Cosma jr., Publicistul țaran Ilie Crăciunel (1883-1940), în „*Orizont*”, nr. 4, 3 august 1972, p. 5
- Marian Odangiu, Cu Liviu Târbăț, în „*Orizont*”, nr. 28 (490), 1977, p. 3
- *** „Două cărți folositoare” în *Foaia Poporului*, Sibiu, anul VI, duminică 12/24 iulie 1898, p. 341
- Nicolae Douca, Damian Izverniceanu – preocupări folcloristice, în „*Banatica*”, X, Muzeul de Istorie al Județului Caraș-Severin, Reșița, 1990, pp. 515-520
- Nicolae Pătruț, Un poet țaran din Cenaclul „Paul Târbățiu” și-a ținut ascunse poeziile 5 ani, în „*Renașterea Bănățeană*”, 7 decembrie 1993, p. 5
- Ionel Bota, Interviu Gabriel Țepelea, în „*Timpul*”, Reșița, 29 iulie 1994, pp. 1-2
- Luminița-Letiția Bejan, Implicațiile reformei agrare asupra proprietății și veniturilor țărănești din Banatul interbelic reflectate de cercetările sociologice ale perioadei, în Doina Benea (redactor responsabil), *Studii de istorie a Banatului XVII-XVIII (1993-1994)*, Tipografia Universității de Vest din Timișoara, Timișoara, 1996, p. 285
- Horațiu Groza, Despre ridicarea și dezvelirea statuii doctorului Ioan Rațiu din Turda, în „*Acta Mvzei Napocensis*”, 34.II, 1998, pp. 395-405

- Marcu Mihail Deleanu, Un secol de poezie dialectală cultă în Banat, în „*Dacoromania*”, serie nouă, III-IV, Cluj-Napoca, 1998-1999, pp. 27-32
- Nicolae Săcară, Florin Ban, Considerații administrativ-fiscale cu privire la perioada ocupației otomane în Banat, în „*Vilaietul Timișoarei (450 de ani de întemeiere a pașalâcului) 1552-2002*”, Editura Mirton, Timișoara, 2002, pp. 93-115
- Nicolae Pătruț, În 1946, Ion Balica din Greoni s-a luptat cu Nicolae Ceaușescu în Parlamentul României, în „*Sud-Vestul*”, 15 decembrie 2004, p. 5
- Vali Corduneanu, Un manuscris inedit din 1953 reconstituie istoria longevivei mișcări de la gazeta „Cuvântul
- Satelor“, în „*Agenda*”, nr. 43, 22 octombrie 2005
- Nicolae Irimia, Tinerețea fără bătrânețe a unui octogenar, în „*Sud-Vestul*”, 31 octombrie 2005, p. 5
- Ionel Stoit, Vichentie Avram-Folomoc (1900-1953), în „*Vatra Cărașului*”, anul VI, nr. 12 (2), decembrie 2008, p. 8
- Ionel Stoit, Ion Niță Secoșan (1900-1939), în „*Vatra Cărașului*”, anul VI, nr. 12 (2), decembrie 2008, p. 9
- Nicolae Danciu Petniceanu, Din istoria presei bănățene, în „*Vestea*”, Mehadia, 2009, nr.9
- Sebastian Ștefănuță, Granița și grănicerii bănățeni – o abordare socio-istorică, în „*Revista de sociologie*”, serie nouă, Anul XXI, nr. 1-2, 2010, pp. 137-138, București, 2010
- Carmen Albert, Ocupația sârbă din Banat în memorialistica bănățeană, în „*Analele Banatului, S.N., Arheologie-Istorie*”, XIX, 2011, pp. 449-456
- Ioan David, Etape ale istoriei presei românești din Banat, în „*Anuar 2012*”, Editura Institutului de cultură al românilor din Voivodina, Zrenianin, 2011, pp. 45-54
- Carmen Albert, Cercetarea monografică regională interbelică: cazul bănățean, în „*Sociologie Românească*”, volumul X, nr. 2, 2012, pp. 64-72
- V. Bogdan, „Frișancii” în scrierile lui Tata Oancea, în „*Nedeia*”, anul I, nr. 1, iunie 2013, p. 42-46
- Gabriela Șerban, Manuscrise Tata Oancea, în „*Nedeia*”, anul I, nr. 1, iunie 2013, p.76-82
- Maria Mândroane, Influența academicianului G. Țepelea și a profesorului Teodor Uiuiu asupra condeierilor plugari din Banat și a creatorilor populari din țară, în „*Vatra Cărașului – Supliment*”, anul II, nr. 2, iunie 2013, pp. 25-26
- Virgiliu Bradin, Gazetarul Nicolae Ștefu (Nicu Stejărel), în „*Journal of Humanistic and Social Studies*”, volumul 5, nr. 2 (10), 2014, pp. 141-155

- Ionel Bota, Preocupări pentru folclorul Banatului Montan. Personalități și opere în legătură cu Țara Carașului, în „Nedeia”, an II, nr 1 (3), iunie 2014, p. 33-49
- Dumitru Tomoni, Vasile Goldiș, președinte al „ASTREI” (1923-1932). Alegerile de la Timișoara și Caransebeș, în „Analele Aradului”, anul I, nr. 1, 2015, pp. 471-489
- Adina Muntean, Presa și prelegerile populare – mijloace de ridicare morală și materială a țaranului bănățean la cumpăna secolelor XIX-XX, în „Memoria Satului Românesc”, nr. 13, 2015, Editura Eurostampa, Timișoara, pp. 30-46
- Dumitru Tomoni, Lugojul și „ASTRA” (II), în „Restituiri bănățene III”, Editura Eurostampa, Timișoara, 2015, pp. 230-257
- Marcel Sămânță, O rețea culturală rurală, în „Renașterea Bănățeană”, nr. 7880, 15 decembrie 2015, p. 2
- Mihai Barbu, Pe urmele lui Camil. La munte, la mare, pe mare și în Circumscripția Oravița, în „Argeș”, an XV (I), nr. 3 (405), martie 2016, p. 32
- Virginia Popović, Activitatea publicistică și editorială în Banatul sârbesc la începutul secolului XX, în „Studii de știință și cultură”, volumul suplimentar Colocviul Internațional EUROPA: CENTRU ȘI MARGINE, cooperare culturală transfrontalieră, Arad, octombrie 2016, pp. 45-54
- Maria Mândroane, Medalion Miu Epure Buna, în „Vatra Cărașului”, anul XVI-XVIII, nr. 32, 33, 34, 35, 36, 2017-2019, p. 44
- Németh Ferenc, Costa Țarina (Czarina Szilárd) (1873–1910) román–magyar költő és műfordító élete és munkássága, în *Studii Interculturale Româno-Maghiare*, Facultatea de filosofie, Novi Sad, 2018, pp. 33-40
- Maria Mândroane, Tiberiu Popovici, *Nicolae Humă-Bogan. Memorialist, publicist, condeier plugar și țaran fruntaș*, Editura Eurostampa, Timișoara, 2018, pp. 110-111
- Dumitru Tomoni, Alegerile parlamentare din anul 1919 în județul Caraș-Severin, în „Restituiri Bănățene VII”, Editura Eurostampa, Timișoara, 2019, pp. 287-317
- Costin Feneșan, „Societatea de Comerț din Timișoara” (“Temeswarer Commerciën-Societät”) – un experiment eșuat al mercantilismului austriac în Banatul imperial (1723-1730), în „Analele Banatului S.N. Arheologie-Istorie”, an XXVIII, Muzeul Național al Banatului, Timișoara, 2020, pp. 184-193

SURSE ONLINE

- Adriana Babeți, Banatul – un paradis între frontiere, în „*Memoria Banatului*”, disponibil la <http://www.memoriabanatului.ro/index.php?page=banat> (2 martie 2022)
- Dumping Of Foreign Cereals, în „*Hansard Report*” Volume 245, disponibil la <https://hansard.parliament.uk/commons/1930-11-26/debates/54791a92-3e35-41d3-a334-800dba33a706/DumpingOfForeignCereals> (8 martie 2022)
- Cicerone Ionițoiu, *Victimele terorii comuniste. Arestați, torturați, întemnițați, uciși. Dicționar*, Editura Mașina de scris, București, 2000, disponibil la http://www.procesulcomunismului.com/marturii/fonduri/ioanitoiu/dictionar_no/no/dictionar_no_5.html (9 martie 2022)
- Carmen Preotesoiu, Gabriel Țepelea: „N-am vrut să capitulez!»”, 25 aprilie 2006, disponibil la <https://jurnalul.ro/campaniile-jurnalul/viata-mea-e-un-roman/gabriel-tepelea-n-am-vrut-sa-capitulez-22855.html> (14 ianuarie 2022)
- Traian Galetaru, Era păcat de Dumnezeu să nu fi continuat, în „*Suflet Nou*”, 1 septembrie 2007, disponibil la <https://sufletnou.wordpress.com/2007/09/01/hello-world/> (11 decembrie 2021)
- Toma Roman Jr, Amintiri despre Iuliu Maniu: „Ochii lui albaștri impuneau respect”, în „*Jurnalul Național*”, 1 decembrie 2007, disponibil la <https://jurnalul.ro/campaniile-jurnalul/recurs-la-romania/amintiri-despre-iuliu-maniu-ochii-lui-albastri-impuneau-respect-110535.html> (8 martie 2022)
- Ștefan Both, EXCLUSIV A fost conceput primul steag al Banatului: o cruce albă pe fundal verde, în „*Adevărul*”, 5 octombrie 2010, disponibil la https://adevarul.ro/locale/timisoara/exclusiv-fost-conceput-steag-banatului-cruce-alba-fundal-verde-1_50ae286e7c42d5a6639a22f7/index.html (22 martie 2022)
- Feuchter Raumschiff „Friede“ landet am Rhein, 2012, disponibil la <http://www.oberth-museum.org/news.php> (3 martie 2022)
- Ce trebuie să știe un ministru al agriculturii, în „*Profitul Agricol*”, nr. 2, 18 ianuarie 2012, disponibil la <http://www.agrinet.ro/content.jsp?page=691&language=1> (8 aprilie 2002)
- Antoniu Mocanu, Biserica din Vasiova, o pagina de istorie si credinta, 6 noiembrie 2012, disponibil la <https://caon.ro/biserica-din-vasiova-o-pagina-de-istorie-si-credinta/1199554/> (22 martie 2022)
- Cătălin Radu, „Olteni, go east!” pe zidurile Timișoarei! Este Banatul xenofob? Unii moldoveni sau olteni se simt discriminați, în „*Opinia Timișoarei*”, 2 aprilie 2013, disponibil

- la <http://www.opiniatimisoarei.ro/olteni-go-east-pe-zidurile-timisoarei-este-banatul-xenofob-unii-moldoveni-sau-olteni-se-simt-discriminati/02/04/2013> (22 martie 2022)
- Ștefan Both, Ziua Banatului: 295 de ani de la tratatul de la Passarowitz - „Tot ce ne face azi mândri că suntem bănățeni nu ar fi existat fără acest moment“, în „*Adevărul*“, 21 iulie 2013, disponibil la https://adevarul.ro/locale/timisoara/ziua-banatului-295-ani-tratatul-passarowitz-tot-mandri-banateni-nu-existat-moment-1_51eba050c7b855ff565c358c/index.html (22 martie 2022)
  - Val Vâlcu, Liga Bănățeană, ”fruncea” unui cap prost, 21 iulie 2013, disponibil la https://www.dcnnews.ro/liga-banateana-fruncea-unui-cap-prost_344651.html (22 martie 2013)
  - Silviu Mureșan, Preocupări istorice la Ioan Dimitrie Suci: „Macedo-Români”, în „*Astra Salvensis – Revistă de istorie și cultură*”, anul III, nr. 2, 2015, disponibil la <https://astrasalvensis.eu/2015-2/> (2 martie 2022)
  - Lansarea „Enciclopediei Banatului” – vol. I: „Literatura“, cu prilejul Zilei Culturii Naționale, 1 februarie 2016, disponibil la <https://academiaromana.wordpress.com/2016/02/01/lansarea-enciclopediei-banatului-vol-i-literatura-cu-prilejul-zilei-culturii-nationale/> (22 martie 2022)
  - Septimiu Moga, Stabilizarea monetară din 1947, în „*Transilvania Reporter*“, 21 februarie 2017, disponibil la <https://transilvaniareporter.ro/opinii/stabilizarea-monetara-din-1947/> (9 martie 2022)
  - Felicia Mioc, Casa memorială-muzeu „Novacovici” din Gârbovăț, „*Independența Română*“, 4 noiembrie, 2018, disponibil la <https://www.independentaromana.ro/casa-memoriala-muzeu-novacovici-din-garbovat/> (2 martie 2022)
  - Cornelia Vlaicu, Comunitatea de avere Caransebeș nu există, decât pe hârtie!, în „*Express de Banat*“, 16 februarie 2020, disponibil la <https://expressdebanat.ro/comunitatea-de-avere-caransebes-nu-exista-decat-pe-hartie/> (2 martie 2022)
  - "Istории ascunse": Procesul Ana Draxin, TVR Timișoara, 2 iulie 2020, disponibil la http://timisoara.tvr.ro/istorii-ascunse-procesul-ana-draxin-video_28266.html (8 aprilie 2022)
  - Cosmin Pîrv, Gafă a premierului Orban, în Banat: Sunt convins că județul Timișoara va avea de câștigat, 21 august 2020, disponibil la <https://www.mediafax.ro/politic/gafa-a-premierului-orban-in-banat-sunt-convins-ca-judetul-timisoara-va-avea-de-castigat-19515514> (22 martie 2022)